БЕКИТЕМ Талас облусунун Талас
районундагы Хан - Бүргө атындагы
жалпы билим берүү орто мектебинин
директору ________________
Ч.Ү.Жамгырчиева «20» 05 2023 жыл

Илимий изилдөө боюнча өткөрүлгөн иш чаралар жана алардын жыйынтыктарын практикага киргизүү

АКТЫСЫ

1. **Илимий – изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө киргизүүнүн автору:** Абдиева Курманкан Абдрасуловна.

2. **Илимий – изилдөөнүн аталышы:** «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү»

3. **Илимий – изилдөөнүн натыйжалары:**

Мектепте, педагогикалык тажрыйба 2017 -2023 – жылдардын аралыгында жүргүзүлүп, 8 - класстардын окуучулары катышты.Тажрыйба жүргүзүүнүн бардык этаптарында оң натыйжалар байкалды:

- Орто мектептерде «Манас» эпосун окутуу процессине жаш муундардын адеп – ахлагын тарыхый аң сезимин жана ойготуучу жана кыргыз жарандыгын алып жүргөн адамдын мекенчил сезимдерин калыптандыруучу рухий күч катары зор маанисин туура белгилеп бергендиги. Эпостун эне тилибиздеги көркөм ой жүгүртүүнүн булагы катары окуучунун лексикалык корун жана оозеки кептик көндүмдөрүн байытуунун объектиси катары каралгандыгы;
- «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү максатында окутуу Мамлекеттик билим берүү стандартынын негизинде жана кыргыз адабиятын окутуу программасына ылайык түзүлгөн;
- Улуу эпикалык чыгарма катары «Манас» эпосун окутуу боюнча методисттердин, мугалимдердин алдыңкы педагогикалык тажрыйбалары жалпыланып жана аларды сабак жана сабактан сырткары окутуп тарбиялоо формаларында колдонуунун натыйжалуу технологиялары изилдөөчү тарабынан ачылып берилген;
- Кеп өстүрүү темасынын дүйнөлүк жана орус окумуштууларынын жана кыргыз окумуштуу – методисттеринин эмгектеринин темага тиешелүү жактарын талдап чыгуу аркылуу кыргыз адабиятын окутуудагы кеп өстүрүү ыкмаларын теориялык жактан байытуу, практикалык жактан тереңдетүү максатында программалык талаптарга ылайык колдонууга сунуштаган;

- Эпостун көп катмардуу лексикалык табиятына ылайык сөздүк иштеринин илимий – методикалык талаптарынын негизинде ар кандай форма жана мазмундагы сөздүк иштеринин түрлөрүн сабактын кайсы учурунда кандай ыкмалар , сөздүк оюндары жана сөздүк таблицалары менен жүргүзүү аркылуу оозеки кепти байытуучу кандай натыйжаларга жетүүгө боло тургандыгын ачып берген;
- Көркөм сөздүн туундусу катары улуу эпостун тексттин искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялап окутуунун негиздерин иштеп чыккан окумуштуу – методисттердин эмгектерине таянып, улуттук музыка, сүрөт, театр жана кино жанрлары менен айкалыштырып, оозеки кепти өстүрүүгө багытталган окутуу ыкмаларын мугалимдер үчүн көрсөтмөлүү таблицалардын жардамы менен бере алган;
- Адабиятты окутуунун текстке таянуу принцибин жетекчиликке алуу менен окуучунун диалогдук кеби аркылуу монологдук кебин өнүктүрүүчү жана системалуу иштердин тобу текст менен иштөөнүн алдыңкы тажрыйбаларына , салттуу жана интерактивдүү ыкмалардын кеп өстүрүүчү түрлөрүнө басым жасоо менен иштелип чыккан;
- Эпос боюнча жыйынтыктоочу сабактарда интерактивдүү ыкмалардын башкалар менен ой бөлүшүү, өз пикирин эркин билдире алуучу түрлөрүн практикалык сабактардын мисалы аркылуу ачып берген. Оозеки кептин өсүшүнө негиз болуучу класстан сырткары иштердин салттуу жана инновациялык формаларын сунуштаган. Айрыкча эпос боюнча иштелген долбоордук иштердин мисалы мугалимдердин адабият сабагында окуучунун тилдик -практикалык көндүмдөрүн калыптандырууга багытталгандыгы менен кызыктырат.

4.Кыскача аннотация: «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү темасындагы изилдөө илимий педагогикалык -психологиялык методикалардын жана технологиялардын азыркы учурдагы жетишкендиктерин , эпосту улуттун рухий байлыгы жана тил казынасы катары окутуунун заманбап талаптарына ылайык иштелип чыккандыгы жана практикалык натыйжалуулугу эксперименттин жүрүшүндө аныкталды.

5.Ишке ашыруунун таасири: Абдиева Курманкан Абдрасуловнанын «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү» аттуу илимий диссертациясынын натыйжалары төмөнкүлөрдү ишке ашырууга жардам берди:

- Мектепте улуу эпосту окутууда мугалимдерге оозеки кепти калыптандыруучу илимий – методикалык заманбап ыкмаларды сунуштагандыгы аркылуу окуучулардын чыгармага болгон кызыгуусун арттырууга жана эне тилинде эркин так, көркөм сүйлөөгө шарт түзгөндүгү;

- «Манас» эпосу боюнча иштелип чыккан методикалык сунуштар мугалимге салттуу жана инновациялык ыкмаларды , окуучунун жеке чыгармачылыгы менен топто иштеген иш формаларын айкалыштырууга;
- Кеп өстүрүүнүн угуу, окуу жана сүйлөө сыяктуу ишмердүүлүгү менен катар эл алдында сүйлөө, өз пикирин жактай билүү презентация түзүү, аны баалоо, технологиялык оюн платформаларын колдоно билүү сыяктуу иш формаларын пайдалануу менен заманбап компентенцияларды калыптандырууга, эпосту окутуу процессин кызыктуу жана пайдалуу окуу ишмердүүлүгүнө айландырууга;
- Эпосту окутуу процессинде оозеки кепти калыптандыруу иштеринин мугалим менен окуучунун чыгармачылык менен кызматташуусуна, окуучулардын өз ара эркин пикир алышуусуна жана берилген тапшырмалардын, класстан сырткары иш формаларынын проблемалык шарттарды түзүү аркылуу окуучулардын креативдүү ой жүгүртүүсүнө багытталгандыгы менен негиздүү жана окуу практикасына керектүү деп эсептейбиз.

6. Ишке ашыруунун орду жана убактысы: Талас облусу, Талас району, Хан - Бүргө атындагы жалпы билим берүү орто мектеби

7.Илимий изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө кийирүү формалары: *Диссертациянын материалдары төмөнкүдөй документтерде, материалдарда пайдаланылды:*

Мугалимдердин эпос боюнча түзүлгөн иштелмелеринде, класстан сырткары иш – чараларында жана окуу программаларын, усулдук колдонмолорду түзүүдө;

Эпосту окутуу сабактарын оозеки кеп өстүрүү максатында сөздүк иштери, искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялоодо, тексттин негизинде диалогдук жана монологдук кебин өнүктүрүүдө, инновациялык технологиялардын негизинде жаңыртууда, байытууда;

«Манас» эпосун окутууга арналган илимий практикалык конференцияларда , семинарларда , секциялык иштерде жасалган баяндамаларда;

Улуу эпосту окутуу боюнча аудио жана видео материалдарды иштеп чыгууда;

Директордун окуу – тарбия иштери боюнча орун басары **Кимбилетова Саткын Керимжановна**

Эксперименттин жыйынтыгын тастыктаймын.
И.Арабаев атындагы КМУнун Мамлекеттик тил жана маданият институтунун директорунун ор.басары
ф.и.д., проф. м.а. Эгембердиева А.А.

БЕКИТЕМ
Бишкек шаары №82 жалпы
билим берүү орто мектебинин
директору ____________
А.Н. Исраилова «22» 05 20 23 жыл

Илимий изилдөө боюнча өткөрүлгөн иш чаралар жана алардын жыйынтыктарын практикага киргизүү

АКТЫСЫ

1. **Илимий – изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө киргизүүнүн автору:**Абдиева Курманкан Абдрасуловна.

2. **Илимий – изилдөөнүн аталышы:** «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү»

3. **Илимий – изилдөөнүн натыйжалары:**

Мектепте, педагогикалык тажрыйба 2017 -2023 – жылдардын аралыгында жүргүзүлүп, 8 - класстардын окуучулары катышты.Тажрыйба жүргүзүүнүн бардык этаптарында оң натыйжалар байкалды:

- Орто мектептерде «Манас» эпосун окутуу процессине жаш муундардын адеп – ахлагын тарыхый аң сезимин жана ойготуучу жана кыргыз жарандыгын алып жүргөн адамдын мекенчил сезимдерин калыптандыруучу рухий күч катары зор маанисин туура белгилеп бергендиги. Эпостун эне тилибиздеги көркөм ой жүгүртүүнүн булагы катары окуучунун лексикалык корун жана оозеки кептик көндүмдөрүн байытуунун объектиси катары каралгандыгы;
- «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү максатында окутуу Мамлекеттик билим берүү стандартынын негизинде жана кыргыз адабиятын окутуу программасына ылайык түзүлгөн;
- Улуу эпикалык чыгарма катары «Манас» эпосун окутуу боюнча методисттердин, мугалимдердин алдыңкы педагогикалык тажрыйбалары жалпыланып жана аларды сабак жана сабактан сырткары окутуп тарбиялоо формаларында колдонуунун натыйжалуу технологиялары изилдөөчү тарабынан ачылып берилген;
- Кеп өстүрүү темасынын дүйнөлүк жана орус окумуштууларынын жана кыргыз окумуштуу – методисттеринин эмгектеринин темага тиешелүү жактарын талдап чыгуу аркылуу кыргыз адабиятын окутуудагы кеп өстүрүү ыкмаларын теориялык жактан байытуу, практикалык жактан терендетүү максатында программалык талаптарга ылайык колдонууга сунуштаган;

- Эпостун көп катмардуу лексикалык табиятына ылайык сөздүк иштеринин илимий – методикалык талаптарынын негизинде ар кандай форма жана мазмундагы сөздүк иштеринин түрлөрүн сабактын кайсы учурунда кандай ыкмалар , сөздүк оюндары жана сөздүк таблицалары менен жүргүзүү аркылуу оозеки кепти байытуучу кандай натыйжаларга жетүүгө боло тургандыгын ачып берген;
- Көркөм сөздүн туундусу катары улуу эпостун тексттин искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялап окутуунун негиздерин иштеп чыккан окумуштуу – методисттердин эмгектерине таянып, улуттук музыка, сүрөт, театр жана кино жанрлары менен айкалыштырып, оозеки кепти өстүрүүгө багытталган окутуу ыкмаларын мугалимдер үчүн көрсөтмөлүү таблицалардын жардамы менен бере алган;
- Адабиятты окутуунун текстке таянуу принцибин жетекчиликке алуу менен окуучунун диалогдук кеби аркылуу монологдук кебин өнүктүрүүчү жана системалуу иштердин тобу текст менен иштөөнүн алдыңкы тажрыйбаларына , салттуу жана интерактивдүү ыкмалардын кеп өстүрүүчү түрлөрүнө басым жасоо менен иштелип чыккан;
- Эпос боюнча жыйынтыктоочу сабактарда интерактивдүү ыкмалардын башкалар менен ой бөлүшүү, өз пикирин эркин билдире алуучу түрлөрүн практикалык сабактардын мисалы аркылуу ачып берген. Оозеки кептин өсүшүнө негиз болуучу класстан сырткары иштердин салттуу жана инновациялык формаларын сунуштаган. Айрыкча эпос боюнча иштелген долбоордук иштердин мисалы мугалимдердин адабият сабагында окуучунун тилдик -практикалык көндүмдөрүн калыптандырууга багытталгандыгы менен кызыктырат.

4.Кыскача аннотация: «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү темасындагы изилдөө илимий педагогикалык -психологиялык методикалардын жана технологиялардын азыркы учурдагы жетишкендиктерин , эпосту улуттун рухий байлыгы жана тил казынасы катары окутуунун заманбап талаптарына ылайык иштелип чыккандыгы жана практикалык натыйжалуулугу эксперименттин жүрүшүндө аныкталды.

5.Ишке ашыруунун таасири: Абдиева Курманкан Абдрасуловнанын «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү» аттуу илимий диссертациясынын натыйжалары төмөнкүлөрдү ишке ашырууга жардам берди:

- Мектепте улуу эпосту окутууда мугалимдерге оозеки кепти калыптандыруучу илимий – методикалык заманбап ыкмаларды сунуштагандыгы аркылуу окуучулардын чыгармага болгон кызыгуусун арттырууга жана эне тилинде эркин так, көркөм сүйлөөгө шарт түзгөндүгү;

- «Манас» эпосу боюнча иштелип чыккан методикалык сунуштар мугалимге салттуу жана инновациялык ыкмаларды , окуучунун жеке чыгармачылыгы менен топто иштеген иш формаларын айкалыштырууга;
- Кеп өстүрүүнүн угуу, окуу жана сүйлөө сыяктуу ишмердүүлүгү менен катар эл алдында сүйлөө, өз пикирин жактай билүү презентация түзүү, аны баалоо, технологиялык оюн платформаларын колдоно билүү сыяктуу иш формаларын пайдалануу менен заманбап компентенцияларды калыптандырууга, эпосту окутуу процессин кызыктуу жана пайдалуу окуу ишмердүүлүгүнө айландырууга;
- Эпосту окутуу процессинде оозеки кепти калыптандыруу иштеринин мугалим менен окуучунун чыгармачылык менен кызматташуусуна, окуучулардын өз ара эркин пикир алышуусуна жана берилген тапшырмалардын, класстан сырткары иш формаларынын проблемалык шарттарды түзүү аркылуу окуучулардын креативдүү ой жүгүртүүсүнө багытталгандыгы менен негиздүү жана окуу практикасына керектүү деп эсептейбиз.

6. Ишке ашыруунун орду жана убактысы: Бишкек шаарындагы №82 жалпы билим берүү орто мектеби

7.Илимий изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө кийирүү формалары: *Диссертациянын материалдары төмөнкүдөй документтерде , материалдарда пайдаланылды:*

Мугалимдердин эпос боюнча түзүлгөн иштелмелеринде, класстан сырткары иш – чараларында жана окуу программаларын, усулдук колдонмолорду түзүүдө ;

Эпосту окутуу сабактарын оозеки кеп өстүрүү максатында сөздүк иштери, искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялоодо, тексттин негизинде диалогдук жана монологдук кебин өнүктүрүүдө, инновациялык технологиялардын негизинде жаңыртууда, байытууда;

«Манас» эпосун окутууга арналган илимий практикалык конференцияларда , семинарларда , секциялык иштерде жасалган баяндамаларда;

Улуу эпосту окутуу боюнча аудио жана видео материалдарды иштеп чыгууда;

Директордун окуу – тарбия иштери
боюнча орун басары Кулманова Бурул Аскарбековна

Эксперименттин жыйынтыгын тастыктаймын.

БЕКИТЕМ:
Герман Гмайнер окуу – тарбия
комплексинин директору
_____________С.Б.Теңизбаева
«___» _____20_23_жыл

Илимий изилдөө боюнча өткөрүлгөн иш чаралар жана алардын жыйынтыктарын практикага киргизүү

АКТЫСЫ

1. **Илимий – изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө киргизүүнүн автору:**Абдиева Курманкан Абдрасуловна.

2. **Илимий – изилдөөнүн аталышы:** «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү»

3. **Илимий – изилдөөнүн натыйжалары:**

Мектепте, педагогикалык тажрыйба 2017 -2023 – жылдардын аралыгында жүргүзүлүп, 8 - класстардын окуучулары катышты.Тажрыйба жүргүзүүнүн бардык этаптарында оң натыйжалар байкалды:

- Орто мектептерде «Манас» эпосун окутуу процессине жаш муундардын адеп – ахлагын тарыхый аң сезимин жана ойготуучу жана кыргыз жарандыгын алып жүргөн адамдын мекенчил сезимдерин калыптандыруучу рухий күч катары зор маанисин туура белгилеп бергендиги. Эпостун эне тилибиздеги көркөм ой жүгүртүүнүн булагы катары окуучунун лексикалык корун жана оозеки кептик көндүмдөрүн байытуунун объектиси катары каралгандыгы;
- «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү максатында окутуу Мамлекеттик билим берүү стандартынын негизинде жана кыргыз адабиятын окутуу программасына ылайык түзүлгөн;
- Улуу эпикалык чыгарма катары «Манас» эпосун окутуу боюнча методисттердин, мугалимдердин алдыңкы педагогикалык тажрыйбалары жалпыланып жана аларды сабак жана сабактан сырткары окутуп тарбиялоо формаларында колдонуунун натыйжалуу технологиялары изилдөөчү тарабынан ачылып берилген;
- Кеп өстүрүү темасынын дүйнөлүк жана орус окумуштууларынын жана кыргыз окумуштуу – методисттеринин эмгектеринин темага тиешелүү жактарын талдап чыгуу аркылуу кыргыз адабиятын окутуудагы кеп өстүрүү ыкмаларын теориялык жактан байытуу, практикалык жактан тереңдетүү максатында программалык талаптарга ылайык колдонууга сунуштаган;

- Эпостун көп катмардуу лексикалык табиятына ылайык сөздүк иштеринин илимий – методикалык талаптарынын негизинде ар кандай форма жана мазмундагы сөздүк иштеринин түрлөрүн сабактын кайсы учурунда кандай ыкмалар , сөздүк оюндары жана сөздүк таблицалары менен жүргүзүү аркылуу оозеки кепти байытуучу кандай натыйжаларга жетүүгө боло тургандыгын ачып берген;
- Көркөм сөздүн туундусу катары улуу эпостун тексттин искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялап окутуунун негиздерин иштеп чыккан окумуштуу – методисттердин эмгектерине таянып, улуттук музыка, сүрөт, театр жана кино жанрлары менен айкалыштырып, оозеки кепти өстүрүүгө багытталган окутуу ыкмаларын мугалимдер үчүн көрсөтмөлүү таблицалардын жардамы менен бере алган;
- Адабиятты окутуунун текстке таянуу принцибин жетекчиликке алуу менен окуучунун диалогдук кеби аркылуу монологдук кебин өнүктүрүүчү жана системалуу иштердин тобу текст менен иштөөнүн алдыңкы тажрыйбаларына , салттуу жана интерактивдүү ыкмалардын кеп өстүрүүчү түрлөрүнө басым жасоо менен иштелип чыккан;
- Эпос боюнча жыйынтыктоочу сабактарда интерактивдүү ыкмалардын башкалар менен ой бөлүшүү, өз пикирин эркин билдире алуучу түрлөрүн практикалык сабактардын мисалы аркылуу ачып берген. Оозеки кептин өсүшүнө негиз болуучу класстан сырткары иштердин салттуу жана инновациялык формаларын сунуштаган. Айрыкча эпос боюнча иштелген долбоордук иштердин мисалы мугалимдердин адабият сабагында окуучунун тилдик -практикалык көндүмдөрүн калыптандырууга багытталгандыгы менен кызыктырат.

4.Кыскача аннотация: «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү темасындагы изилдөө илимий педагогикалык -психологиялык методикалардын жана технологиялардын азыркы учурдагы жетишкендиктерин , эпосту улуттун рухий байлыгы жана тил казынасы катары окутуунун заманбап талаптарына ылайык иштелип чыккандыгы жана практикалык натыйжалуулугу эксперименттин жүрүшүндө аныкталды.

5.Ишке ашыруунун таасири: Абдиева Курманкан Абдрасуловнанын «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү» аттуу илимий диссертациясынын натыйжалары төмөнкүлөрдү ишке ашырууга жардам берди:

- Мектепте улуу эпосту окутууда мугалимдерге оозеки кепти калыптандыруучу илимий – методикалык заманбап ыкмаларды сунуштагандыгы аркылуу окуучулардын чыгармага болгон кызыгуусун арттырууга жана эне тилинде эркин так, көркөм сүйлөөгө шарт түзгөндүгү;

- «Манас» эпосу боюнча иштелип чыккан методикалык сунуштар мугалимге салттуу жана инновациялык ыкмаларды , окуучунун жеке чыгармачылыгы менен топто иштеген иш формаларын айкалыштырууга;
- Кеп өстүрүүнүн угуу, окуу жана сүйлөө сыяктуу ишмердүүлүгү менен катар эл алдында сүйлөө, өз пикирин жактай билүү презентация түзүү, аны баалоо, технологиялык оюн платформаларын колдоно билүү сыяктуу иш формаларын пайдалануу менен заманбап компентенцияларды калыптандырууга, эпосту окутуу процессин кызыктуу жана пайдалуу окуу ишмердүүлүгүнө айландырууга;
- Эпосту окутуу процессинде оозеки кепти калыптандыруу иштеринин мугалим менен окуучунун чыгармачылык менен кызматташуусуна, окуучулардын өз ара эркин пикир алышуусуна жана берилген тапшырмалардын, класстан сырткары иш формаларынын проблемалык шарттарды түзүү аркылуу окуучулардын креативдүү ой жүгүртүүсүнө багытталгандыгы менен негиздүү жана окуу практикасына керектүү деп эсептейбиз.

6. Ишке ашыруунун орду жана убактысы: Бишкек шаары, Герман Гмайнер окуу – тарбия комплекси

7.Илимий изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө киийрүү формалары: *Диссертациянын материалдары төмөнкүдөй документтерде, материалдарда пайдаланылды:*

Мугалимдердин эпос боюнча түзүлгөн иштелмелеринде, класстан сырткары иш – чараларында жана окуу программаларын, усулдук колдонмолорду түзүүдө ;

Эпосту окутуу сабактарын оозеки кеп өстүрүү максатында сөздүк иштери, искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялоодо, тексттин негизинде диалогдук жана монологдук кебин өнүктүрүүдө, инновациялык технологиялардын негизинде жаңыртууда, байытууда;

«Манас» эпосун окутууга арналган илимий практикалык конференцияларда , семинарларда , секциялык иштерде жасалган баяндамаларда;

Улуу эпосту окутуу боюнча аудио жана видео материалдарды иштеп чыгууда;

Директордун окуу – тарбия иштери
боюнча орун басары **Нурманбетова Айгүл Ташиевна**

КАДРЛАР БӨЛҮМҮ
КАДРОВ

Экспериментин жыйынтыгын Тастыктаймын.

БЕКИТЕМ
Жалал – Абад облусу Аксы районунун
Абдыжапар Эрматов атындагы №4
Мин – Булак жалпы орто билим берүү
мектебинин директору
_______________ Н.А.Мамадалиева
«_20_» _06_ 20_23_ жыл

Илимий изилдөө боюнча өткөрүлгөн иш чаралар жана алардын жыйынтыктарын практикага киргизүү

АКТЫСЫ

1. **Илимий – изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө киргизүүнүн автору:**Абдиева Курманкан Абдрасуловна.

2. **Илимий – изилдөөнүн аталышы:** «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү»

3. **Илимий – изилдөөнүн натыйжалары:**

Мектепте, педагогикалык тажрыйба 2017 -2023 – жылдардын аралыгында жүргүзүлүп, 8 - класстардын окуучулары катышты.Тажрыйба жүргүзүүнүн бардык этаптарында оң натыйжалар байкалды:

- Орто мектептерде «Манас» эпосун окутуу процессине жаш муундардын адеп – ахлагын тарыхый аң сезимин жана ойготуучу жана кыргыз жарандыгын алып жүргөн адамдын мекенчил сезимдерин калыптандыруучу рухий күч катары зор маанисин туура белгилеп бергендиги. Эпостун эне тилибиздеги көркөм ой жүгүртүүнүн булагы катары окуучунун лексикалык корун жана оозеки кептик көндүмдөрүн байытуунун объектиси катары каралгандыгы;
- «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү максатында окутуу Мамлекеттик билим берүү стандартынын негизинде жана кыргыз адабиятын окутуу программасына ылайык түзүлгөн;
- Улуу эпикалык чыгарма катары «Манас» эпосун окутуу боюнча методисттердин, мугалимдердин алдыңкы педагогикалык тажрыйбалары жалпыланып жана аларды сабак жана сабактан сырткары окутуп тарбиялоо формаларында колдонуунун натыйжалуу технологиялары изилдөөчү тарабынан ачылып берилген;
- Кеп өстүрүү темасынын дүйнөлүк жана орус окумуштууларынын жана кыргыз окумуштуу – методисттеринин эмгектеринин темага тиешелүү жактарын талдап чыгуу аркылуу кыргыз адабиятын окутуудагы кеп өстүрүү ыкмаларын теориялык жактан байытуу, практикалык жактан тереңдетүү максатында программалык талаптарга ылайык колдонууга сунуштаган;

- Эпостун көп катмардуу лексикалык табиятына ылайык сөздүк иштеринин илимий – методикалык талаптарынын негизинде ар кандай форма жана мазмундагы сөздүк иштеринин түрлөрүн сабактын кайсы учурунда кандай ыкмалар , сөздүк оюндары жана сөздүк таблицалары менен жүргүзүү аркылуу оозеки кепти байытуучу кандай натыйжаларга жетүүгө боло тургандыгын ачып берген;
- Көркөм сөздүн туундусу катары улуу эпостун тексттин искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялап окутуунун негиздерин иштеп чыккан окумуштуу – методисттердин эмгектерине таянып, улуттук музыка, сүрөт, театр жана кино жанрлары менен айкалыштырып, оозеки кепти өстүрүүгө багытталган окутуу ыкмаларын мугалимдер үчүн көрсөтмөлүү таблицалардын жардамы менен бере алган;
- Адабиятты окутуунун текстке таянуу принцибин жетекчиликке алуу менен окуучунун диалогдук кеби аркылуу монологдук кебин өнүктүрүүчү жана системалуу иштердин тобу текст менен иштөөнүн алдыңкы тажрыйбаларына , салттуу жана интерактивдүү ыкмалардын кеп өстүрүүчү түрлөрүнө басым жасоо менен иштелип чыккан;
- Эпос боюнча жыйынтыктоочу сабактарда интерактивдүү ыкмалардын башкалар менен ой бөлүшүү, өз пикирин эркин билдире алуучу түрлөрүн практикалык сабактардын мисалы аркылуу ачып берген. Оозеки кептин өсүшүнө негиз болуучу класстан сырткары иштердин салттуу жана инновациялык формаларын сунуштаган. Айрыкча эпос боюнча иштелген долбоордук иштердин мисалы мугалимдердин адабият сабагында окуучунун тилдик -практикалык көндүмдөрүн калыптандырууга багытталгандыгы менен кызыктырат.

4.Кыскача аннотация: «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү темасындагы изилдөө илимий педагогикалык -психологиялык методикалардын жана технологиялардын азыркы учурдагы жетишкендиктерин , эпосту улуттун рухий байлыгы жана тил казынасы катары окутуунун заманбап талаптарына ылайык иштелип чыккандыгы жана практикалык натыйжалуулугу эксперименттин жүрүшүндө аныкталды.

5.Ишке ашыруунун таасири: Абдиева Курманкан Абдрасуловнанын «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү» аттуу илимий диссертациясынын натыйжалары төмөнкүлөрдү ишке ашырууга жардам берди:

- Мектепте улуу эпосту окутууда мугалимдерге оозеки кепти калыптандыруучу илимий – методикалык заманбап ыкмаларды сунуштагандыгы аркылуу окуучулардын чыгармага болгон кызыгуусун арттырууга жана эне тилинде эркин так, көркөм сүйлөөгө шарт түзгөндүгү;

- «Манас» эпосу боюнча иштелип чыккан методикалык сунуштар мугалимге салттуу жана инновациялык ыкмаларды , окуучунун жеке чыгармачылыгы менен топто иштеген иш формаларын айкалыштырууга;
- Кеп өстүрүүнүн угуу, окуу жана сүйлөө сыяктуу ишмердүүлүгү менен катар эл алдында сүйлөө, өз пикирин жактай билүү презентация түзүү, аны баалоо, технологиялык оюн платформаларын колдоно билүү сыяктуу иш формаларын пайдалануу менен заманбап компентенцияларды калыптандырууга, эпосту окутуу процессин кызыктуу жана пайдалуу окуу ишмердүүлүгүнө айландырууга;
- Эпосту окутуу процессинде оозеки кепти калыптандыруу иштеринин мугалим менен окуучунун чыгармачылык менен кызматташуусуна, окуучулардын өз ара эркин пикир алышуусуна жана берилген тапшырмалардын, класстан сырткары иш формаларынын проблемалык шарттарды түзүү аркылуу окуучулардын креативдүү ой жүгүртүүсүнө багытталгандыгы менен негиздүү жана окуу практикасына керектүү деп эсептейбиз.

6. Ишке ашыруунун орду жана убактысы: Жалал – Абад облусу, Аксы районунун Абдыжапар Эрматов атындагы №4 Миң – Булак жалпы орто билим берүү мектеби.

7.Илимий изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө киийрүү формалары: *Диссертациянын материалдары төмөнкүдөй документтерде, материалдарда пайдаланылды:*

Мугалимдердин эпос боюнча түзүлгөн иштелмелеринде, класстан сырткары иш – чараларында жана окуу программаларын, усулдук колдонмолорду түзүүдө ;

Эпосту окутуу сабактарын оозеки кеп өстүрүү максатында сөздүк иштери, искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялоодо, тексттин негизинде диалогдук жана монологдук кебин өнүктүрүүдө, инновациялык технологиялардын негизинде жаңыртууда, байытууда;

«Манас» эпосун окутууга арналган илимий практикалык конференцияларда , семинарларда , секциялык иштерде жасалган баяндамаларда;

Улуу эпосту окутуу боюнча аудио жана видео материалдарды иштеп чыгууда;

Директордун окуу – тарбия иштери
боюнча орун басары **Исмаилова Нурзат Саматовна**

Эксперименттин жыйынтыгын тастыктаймын

КАДРЛАР БӨЛҮМҮ
ОТДЕЛ КАДРОВ

БЕКИТЕМ
Чүй облусунун Жайыл районундагы
Самудин Молдосанов атындагы Бекитай
жалпы билим берүү орто мектебинин
директору ____________________
К.Ш. Эмильбекова «20» 05 20 23 жыл

Илимий изилдөө боюнча өткөрүлгөн иш- чаралар жана алардын жыйынтыктарын практикага киргизүү

АКТЫСЫ

1.Илимий – изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө киргизүүнүн автору: Абдиева Курманкан Абдрасуловна

2. Илимий – изилдөөнүн аталышы: «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын **оозеки кебин өстүрүү»**

3. Илимий – изилдөөнүн натыйжалары:

Мектепте, педагогикалык тажрыйба 2017 -2023 – жылдардын аралыгында жүргүзүлүп, 8 - класстардын окуучулары катышты.Тажрыйба жүргүзүүнүн бардык этаптарында оң натыйжалар байкалды:

- Орто мектептерде «Манас» эпосун окутуу процессине жаш муундардын адеп – ахлагын тарыхый аң сезимин жана ойготуучу жана кыргыз жарандыгын алып жүргөн адамдын мекенчил сезимдерин калыптандыруучу рухий күч катары зор маанисин туура белгилеп бергендиги. Эпостун эне тилибиздеги көркөм ой жүгүртүүнүн булагы катары окуучунун лексикалык корун жана оозеки кептик көндүмдөрүн байытуунун объектиси катары каралгандыгы;
- «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү максатында окутуу Мамлекеттик билим берүү стандартынын негизинде жана кыргыз адабиятын окутуу программасына ылайык түзүлгөн;
- Улуу эпикалык чыгарма катары «Манас» эпосун окутуу боюнча методисттердин, мугалимдердин алдыңкы педагогикалык тажрыйбалары жалпыланып жана аларды сабак жана сабактан сырткары окутуп тарбиялоо формаларында колдонуунун натыйжалуу технологиялары изилдөөчү тарабынан ачылып берилген;
- Кеп өстүрүү темасынын дүйнөлүк жана орус окумуштууларынын жана кыргыз окумуштуу – методисттеринин эмгектеринин темага тиешелүү жактарын талдап чыгуу аркылуу кыргыз адабиятын окутуудагы кеп өстүрүү ыкмаларын теориялык

жактан байытуу, практикалык жактан тереңдетүү максатында программалык талаптарга ылайык колдонууга сунуштаган;

- Эпостун көп катмардуу лексикалык табиятына ылайык сөздүк иштеринин илимий – методикалык талаптарынын негизинде ар кандай форма жана мазмундагы сөздүк иштеринин түрлөрүн сабактын кайсы учурунда кандай ыкмалар , сөздүк оюндары жана сөздүк таблицалары менен жүргүзүү аркылуу оозеки кепти байытуучу кандай натыйжаларга жетүүгө боло тургандыгын ачып берген;
- Көркөм сөздүн туундусу катары улуу эпостун тексттин искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялап окутуунун негиздерин иштеп чыккан окумуштуу – методисттердин эмгектерине таянып, улуттук музыка, сүрөт, театр жана кино жанрлары менен айкалыштырып, оозеки кепти өстүрүүгө багытталган окутуу ыкмаларын мугалимдер үчүн көрсөтмөлүү таблицалардын жардамы менен бере алган;
- Адабиятты окутуунун текстке таянуу принцибин жетекчиликке алуу менен окуучунун диалогдук кеби аркылуу монологдук кебин өнүктүрүүчү жана системалуу иштердин тобу текст менен иштөөнүн алдыңкы тажрыйбаларына , салттуу жана интерактивдүү ыкмалардын кеп өстүрүүчү түрлөрүнө басым жасоо менен иштелип чыккан;
- Эпос боюнча жыйынтыктоочу сабактарда интерактивдүү ыкмалардын башкалар менен ой бөлүшүү, өз пикирин эркин билдире алуучу түрлөрүн практикалык сабактардын мисалы аркылуу ачып берген. Оозеки кептин өсүшүнө негиз болуучу класстан сырткары иштердин салттуу жана инновациялык формаларын сунуштаган. Айрыкча эпос боюнча иштелген долбоордук иштердин мисалы мугалимдердин адабият сабагында окуучунун тилдик -практикалык көндүмдөрүн калыптандырууга багытталгандыгы менен кызыктырат.

4.Кыскача аннотация: «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү темасындагы изилдөө илимий педагогикалык -психологиялык методикалардын жана технологиялардын азыркы учурдагы жетишкендиктерин , эпосту улуттун рухий байлыгы жана тил казынасы катары окутуунун заманбап талаптарына ылайык иштелип чыккандыгы жана практикалык натыйжалуулугу эксперименттин жүрүшүндө аныкталды.

5.Ишке ашыруунун таасири: Абдиева Курманкан Абдрасуловнанын «Манас» эпосун окутуу процессинде окуучулардын оозеки кебин өстүрүү» аттуу илимий диссертациясынын натыйжалары төмөнкүлөрдү ишке ашырууга жардам берди:

- Мектепте улуу эпосту окутууда мугалимдерге оозеки кепти калыптандыруучу илимий – методикалык заманбап ыкмаларды сунуштагандыгы аркылуу

окуучулардын чыгармага болгон кызыгуусун арттырууга жана эне тилинде эркин так, көркөм сүйлөөгө шарт түзгөндүгү;

- «Манас» эпосу боюнча иштелип чыккан методикалык сунуштар мугалимге салттуу жана инновациялык ыкмаларды , окуучунун жеке чыгармачылыгы менен топто иштеген иш формаларын айкалыштырууга;
- Кеп өстүрүүнүн угуу, окуу жана сүйлөө сыяктуу ишмердүүлүгү менен катар эл алдында сүйлөө, өз пикирин жактай билүү презентация түзүү, аны баалоо, технологиялык оюн платформаларын колдоно билүү сыяктуу иш формаларын пайдалануу менен заманбап компентенцияларды калыптандырууга, эпосту окутуу процессин кызыктуу жана пайдалуу окуу ишмердүүлүгүнө айландырууга;
- Эпосту окутуу процессинде оозеки кепти калыптандыруу иштеринин мугалим менен окуучунун чыгармачылык менен кызматташуусуна, окуучулардын өз ара эркин пикир алышуусуна жана берилген тапшырмалардын, класстан сырткары иш формаларынын проблемалык шарттарды түзүү аркылуу окуучулардын креативдүү ой жүгүртүүсүнө багытталгандыгы менен негиздүү жана окуу практикасына керектүү деп эсептейбиз.

6. Ишке ашыруунун орду жана убактысы: Чүй облусунун Панфилов району, Самудин Молдобасанов атындагы Бекитай жалпы билим берүүчү орто мектеби

7.Илимий изилдөөнүн натыйжаларын өндүрүшкө кийирүү формалары: *Диссертациянын материалдары төмөнкүдөй документтерде, материалдарда пайдаланылды:*

Мугалимдердин эпос боюнча түзүлгөн иштелмелеринде, класстан сырткары иш – чараларында жана окуу программаларын, усулдук колдонмолорду түзүүдө;

Эпосту окутуу сабактарын оозеки кеп өстүрүү максатында сөздүк иштери, искусствонун башка түрлөрү менен интеграциялоодо, тексттин негизинде диалогдук жана монологдук кебин өнүктүрүүдө, инновациялык технологиялардын негизинде жаңыртууда, байытууда;

«Манас» эпосун окутууга арналган илимий практикалык конференцияларда, семинарларда, секциялык иштерде жасалган баяндамаларда;

Улуу эпосту окутуу боюнча аудио жана видео материалдарды иштеп чыгууда;

Директордун окуу – тарбия иштери
боюнча орун басары **Шейшенкулова Жылдыз Асеиновна**

КАДРЛАР БӨЛҮМҮ
ОТДЕЛ КАДРОВ

Эксперименттин жыйынтыгын тастыктаймын. А. Жар